

W KWESTII AUTOIDENTYFIKACJI ANTROPONIMICZNEJ O CHARAKTERZE NIEOFICJALNYM WŚRÓD DROBNEJ SZLACHTY MAZOWIECKIEJ (NA PRZYKŁADZIE *TESTAMENTU SEBASTIANA ROGUSKIEGO WRÓBLIKA Z 1641 ROKU*)

PIOTR ZŁOTKOWSKI

Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie

Problematyka antroponimii dawnej drobnej szlachty w obecnych i historycznych granicach Polski nie cieszyła się dotychczas popularnością wśród badaczy onomastów i nie doczekała się wielu opracowań.¹ W dotychczasowych badaniach zwracano przede wszystkim uwagę na kwestię motywacji nazw osobowych i ich budowę. Niewiele uwagi poświęcano natomiast funkcjonowaniu antroponimów w środowisku lokalnym oraz pełnionej przez nie roli. Jak pokazuje dotychczasowe doświadczenie badawcze w antroponimii szlachty dość wcześnie wyodrębniły się dwie kategorie nazw osobowych: oficjalne i nieoficjalne. Do pierwszej grupy zaliczyć należy nazwiska, do drugiej – przezwiska (nazwy osobowe indywidualne) i przydomki (nazwy osobowe rodzinne, zbiorowe). Tak zarysowany podział może wydawać się dyskusyjny, ponieważ w okresie staropolskim wszystkie dodatkowe określenia osób używane obok imienia w szerokim ujęciu mogą być traktowane, jako nieoficjalne. Wydaje się jednak, że status drobnej szlachty, jako ludzi wolnych, posiadających ziemię na własność oraz biorących udział w życiu politycznym wymuszał istnienie elementów identyfikacji antroponimicznej o znacznym stopniu oficjalności.

Nazwisko *Roguski* utworzone zostało od wsi Roguszyn, położonej w województwie mazowieckim, w gminie Korytnica powiatu węgrowskiego. W przeszłości mianem tym określano obecnie odrębne miejscowości Decie, Leśniki i Wypychy, położone w bezpośrednim sąsiedztwie Roguszyna.² Nazwa tej wsi, w dawnej postaci *Roguszyno*, odnotowana

¹ Breza 1986, Złotkowski 2004.

² Wykaz nazw miejscowości 2015 [dostęp: 10.11.2017].

została po raz pierwszy w źródle z 1466 roku. Historyk T. Jaszczółt zauważa, że nazwa ta jeszcze długo używana była wymiennie obok toponimów *Połazie* i *Kąty*.³

Według danych z lat 90. XX wieku nazwisko *Roguski* nosiły w Polsce 3184 osoby. Jego dystrybucja w poszczególnych województwach (sprzed ostatniej reformy administracyjnej) wyglądała następująco: Wa:1499, BP:22, Bs:7, BB:4, By:17, Ch:10, Ci:35, Cz:11, El:40, Gd:54, Go:4, JG:7, Kl:7, Ka:51, Ki:23, Kn:2, Ko:35, Kr:21, Lg:10, Lu:25, Ło:7, Łd:18, NS:1, Ol:113, Op:43, Or:260, Pl:27, Pt:1, Pł:26, Po:28, Ra:8, Rz:2, Sd:484, Sr:1, Sk:18, Sł:31, Su:12, Sz:82, Tb:4, Ta:4, To:28, Wb:28, Wł:7, Wr:31, Za:3, ZG:33⁴.

Na stronie internetowej *moi krewni.pl* znajduje się informacja, że obecnie w Polsce liczba osób używających nazwiska *Roguski* wynosi 3783. Ich rozmieszczenie według powiatów i miast na prawach powiatu jest następujące: Warszawa 902, Wołomin 601, Węgrów 565, Mińsk Mazowiecki 198, Ostróda 110, m. Siedlce 75, Siedlce 86, Szczecin 79, Pruszków 66.⁵

Wyniki badań nad osadnictwem dawnej ziemi liwskiej na Mazowszu każą umieścić powstanie Roguszyna w pierwszej połowie XV stulecia. Według ustaleń wspomnianego wcześniej T. Jaszczółta w okolicy szlacheckiej Roguszyno (dzisiaj Roguszyn) powstało łącznie kilka wsi: Roguszyno-Stare, -Dzierżki, -Decie, -Wypychy, -Leśniki. Miejscowości te utworzone zostały w wyniku powiększania pierwotnego nadania drogą kupna oraz drogą nadań książęcych w ciągu całej drugiej połowy XV i pierwszej ćwierci XVI stulecia. Założyli je osadnicy przybyli tu z zachodniego Mazowsza, z ziemi zakroczymskiej, gdzie również istniała wieś o nazwie Roguszyno w parafii Miączyno.⁶ Nazwa miejscowa *Roguszyn* należy, więc do kategorii nazw określanych przez onomastów, jako przeniesione albo ponowione.

Roguscy z ziemi zakroczymskiej, zdaniem T. Jaszczółta, należeli do rodu heraldycznego Awdańców, a więc przybysze z Roguszyna, którzy osiedli w ziemi liwskiej również musieli być tego herbu. Badacz nie wyklucza, że w XVI stuleciu grunty w Roguszynie mogli nabyć mieszkający w sąsiednich wsiach Komorowscy i Wielądkowie herbu Ostoja, którzy przyjęli nazwisko *Roguski*.⁷

Ród Roguskich, jak wiele innych rodzin szlacheckich Mazowsza, z upływem czasu stawał się coraz liczniejszy. Zwyczaj dziedziczenia ziemi wśród drobnej szlachty i jej równomiernego podziału pomiędzy spadkobierców powodował coraz większe rozdrobnienie gospodarstw drobnoszlacheckich. Pierwotne małe folwarczki szlacheckie stawały się

3 Jaszczółt 2011: 161.

4 Słownik nazwisk 1994: 124–125.

5 Mapa nazwisk [www](http://www.moi-krewni.pl) [dostęp: 10.11.2017].

6 Jaszczółt 2011: 158.

7 Jaszczółt 2011: 160.

z biegiem lat ludnymi wsiami drobnoszlacheckimi z niewielką liczbą chłopów. Według obliczeń L. Zalewskiego, dokonanych na bazie rejestru pogłównego prowincji wielkopolskiej z 1676 roku na ogólną liczbę 680 rodzin szlacheckich zamieszkałych w ziemi liwskiej przypadają aż 80 rodzin o nazwisku *Roguski*.⁸ Był to najliczniej odnotowany w tym rejestrze ród. Podobna sytuacja miała również miejsce pod koniec XVIII wieku. M. Z. Roguski obliczył, że w taryfie podatkowej z 1790 roku wymienionych jest 945 rodzin szlacheckich. Wśród nich znalazły się 84 rodziny Roguskich zamieszkałe w parafiach: czerwonkowskiej, kałuskiej, korytnickiej, pniewnickiej i liwskiej.⁹

Z czasem, w sytuacji częstego powtarzania się popularnych imion w obrębie danej rodziny, konieczna stała się nominacja przy pomocy przezwisk i przydomków, a więc nieoficjalnych elementów identyfikacji antroponimicznej. Nie inaczej było również pośród członków rodu Roguskich. Używane przez nich przydomki historyczne zebrał M. Z. Roguski. Autor opracowania o przydomkach i herbach rodów szlacheckich z okolic Korytnicy wymienia 72 nieoficjalne antroponimy, które posłużyły do nominacji przedstawicieli rodu Roguskich.¹⁰ Oto ich lista ułożona w porządku alfabetycznym: *Bazyk, Buńka, Buńczyk, Da(e)biret, Deć, Duda, Filozof, Grodник, Grądal, Jerzyk, Jurek, Jurkowicz, Karcz(yk), Karek, Kasprzak, Klępa, Klempik, Kochanek, Kokoszczyk, Kostrzewa, Koza, Kozik, Krowik, Król, Królik, Kubeł, Kukła, Kukiętka, Kulawiak, Łada, Miernik, Miernikowicz, Mikołajk, Młody, Papieżyk, Pazdej, Paździk, Perkuła, Perkulik, Perzyk, Pezik, Peru, Pielucha, Pietrzak, Piskorzyc, Rogalik, Rogut, Rugal, Samel, Samson, Samuel, Samuelik, Serowik, Siejka, Siejczyk, Skorzyk, Smidon, Smyk, Smyczek, Strzerzyk, Strzyrz, Szejba, Tomasiak, Wargacz, Wargaczyc, Wielgos, Wielgosz, Wiewiórka, Wiewiórczyk, Wincenciak, Woch, Wróblík.*

M. Z. Roguski nie zajmował się dokładną analizą postaci językowej zebranych przez siebie przydomków. Badacz odnotował jednakże, że niektóre nazwy osobowe powstały od imion przodków poszczególnych gałęzi dawnych rodzin, inne są pamiątką po pełnionych przez przedstawicieli danej rodziny urzędach, jeszcze inne od używanego w rodzinie herbu¹¹. Historyk słusznie zauważył, że nie należy tłumaczyć okoliczności powstania przydomka bez dostępu do źródeł archiwalnych, gdyż może to prowadzić do błędnych wniosków.¹² Należy jednak dodać, że wspomniana lista zawiera różne postaci tych samych

8 Zalewski 2005: 96–97.

9 Roguski 2010: 33–59.

10 Roguski 2011: 118.

11 Podany przez badacza przydomek *Jastrzębik* nie musiał być nazwą osobową o charakterze heraldycznym, jego podstawą mógł być, bowiem apelatyw *jastrząb* (Roguski 2011: 116).

12 Roguski 2011: 116–117.

przydomków. Są tam zarówno warianty fonetyczne (*Perzyk: Pezik, Samel: Samuel, Wielgos: Wielgosz*), jak i morfologiczne (*Buńka: Buńczyk, Jurek: Jurkowicz, Karek: Karcz(yk), Koza: Kozik, Król: Królik, Kukła: Kukiętka, Miernik: Miernikowicz, Pazdej: Paździk, Perkuła: Perkulik, Samuel: Samuelik, Siejka: Siejczyk, Smyk: Smyczek, Strzyrz: Strzerzyk, Wargacz: Wargaczyk, Wiewiórka: Wiewiórczyk*) onimów.

Nie ulega wątpliwości, że w badaniach nad antroponimią historyczną drobnej szlachty powinna być wykorzystywana różnorodna baza źródłowa. Autorzy dotychczasowych opracowań korzystali m. in. z ksiąg sądowych, dokumentów fiskalnych, akt rejestracji metrykalnej oraz innych źródeł. Warto w tym kontekście zwrócić uwagę również na testamenty. Wpisywano je m. in. do staropolskich akt instytucji sądowych oraz organów administracji świeckiej i kościelnej. Najczęściej dotyczyły osób majątnych, zajmujących wysoką pozycję w ówczesnej hierarchii społecznej, a więc urzędników różnych szczebli, osób duchownych i in. Jednak zachowały się również testamenty mieszczan, a nawet chłopów.

Niezwykle interesującym źródłem do badań nad antroponimią drobnej szlachty mazowieckiej jest testament Sebastiana Roguskiego Wróblika. Oryginał dokumentu został sporządzony w Pniewniku 12 lipca 1641 roku. Testament został podpisany przez kanonika smoleńskiego Wojciecha Mołędę pełniącego funkcję prepozyta liwskiego i proboszcza pniewnickiego, Tobiasza Kazimierza Tołoczkę wikariusza pniewnickiego, Andrzeja Roguskiego i Adama Połaskiego. Wpisano go do akt biskupstwa płockiego 28 marca następnego roku. Z wpisu wynika, że Sebastian Roguski w tym czasie już nie żył. Zapis został sporządzony niezwykle starannie, czytelnym pismem. Księga, w której zamieszczono testament nosi tytuł: *Liber primus actorum seu [...] acta actorum institutionum, resignationum, ordinationum et aliorum quorumvis actuum ac privilegiorum in curia Serenissimi et Reverendissimi D[omi]ni Principis Caroli Ferdinandi dei gratia principis Poloniae et Sueciae epi[scope] Plocensis [...] et per [...] R. D. Matthaeum Jagodowicz [...] prothonotarium ap[osto]licu[m] cathedralis Plocensis et collegiatae Pultoviensis eccl[esi]arum canonicum praepositum Łomżensem ac B. M. V. in nova civitate conscripta ex annis 1640–1655.*

Treść testamentu jest typowa dla tego rodzaju dokumentów. Sebastian Roguski Wróblik, będąc słabego zdrowia i przeczuwając bliską śmierć, wydał ostatnie dyspozycje dotyczące się spraw duchowych i materialnych. Tekst zawiera wiele szczegółów istotnych dla historyków oraz badaczy kultury materialnej i duchowej. Z naszego punktu widzenia najbardziej interesujące są występujące w nim nazwy osobowe – nazwiska i przezwiska rodu Roguskich.

W niewielkim pod względem objętości dokumencie wymienionych jest aż 8 osób (6 mężczyzn, 2 kobiety) z rodu Roguskich, identyfikowanych za pomocą przydomków. Niektóre odnotowane w nim nieoficjalne nazwy osobowe, jak świadczy przytoczony powyżej spis, funkcjonują już w literaturze przedmiotu, inne nie zostały jeszcze do niej

wprowadzone. W testamencie figurują następujące osoby: Sebastian Roguski Wróblík (*Sebastian Roguski Wroblík*), Wojciech Roguski Wróblík (*Synowcowi moiemu Woyciechowi Roguskiemu Wroblíkowi*), Marcjan Roguski Mierniczyk (*Marcian Roguski Mierniczyk*), Marcjan Roguski Kurnik (*Marciana Kurnika Roguskiego*), Franciszek Roguski Smyk (*Frąca Smÿka Roguskiego*), Andrzej Roguski Donat (*Andrzeia Donata Roguskiego*), Anna Roguska Krowiczanka (*Żenie moieÿ Annie Krowiczance Roguskieÿ*), Dorota Roguska Mierniczówna (*Dorocie Roguskieÿ Mierniczównie wnuczce zoneÿ moieÿ*).

Występujące w źródle antropimiony: *Donat* (im. *Donat*, łac. *Donatus*¹³), *Kurnik* (ap. *kurnik*), *Smyk* (ap. *smyk*) można określić, jako formacje niederywowane, natomiast nazwy osobowe: *Wróblík* (ap. *wróbel*), *Mierniczyk*¹⁴ (ap. *miernik*) są strukturami derywowanymi. Należy zauważyć, że przydomek *Kurnik* można rozpatrywać również, jako formację derywowaną (n. os. *Kurnik* < n. os. *Kurny* < ap. *kurny*). Przydomki identyfikujące kobiety w tym dokumencie są formacjami derywowanymi i zawierają popularne formanty *-anka* oraz *-ówna* służące do tworzenia feminatywnych nazw osobowych. Antropimion *Mierniczówna* utworzono od nazwy osobowej *Mierniczyk*, natomiast *Krowiczanka* od onimu *Krowik* (ap. *krowa*).

Wspomniany testament jest nie tylko cennym źródłem do badań nad strukturą i semantyką przydomków drobnej szlachty, ale stanowi interesujący przyczynek do rozważań w kwestii samoświadomości tej warstwy społecznej w zakresie nieoficjalnej identyfikacji antropimionicznej. Jak już wcześniej wspomniano, warunki społeczno-polityczne wymuszały istnienie w tym środowisku nazw osobowych o znacznym stopniu oficjalności. Używając dzisiejszej terminologii moglibyśmy te antropimiony określić mianem nazwisk. Należy jednak pamiętać, że w przedrozbiorowej Rzeczypospolitej nazwiska, nawet u szlachty nie były jeszcze w pełni ustabilizowane. Proces ich ustalania się był długotrwały. Nawet w XVIII stuleciu zdarzały się przypadki całkowitej zmiany nazwiska (nie tylko jego postaci formalnej).¹⁵

Rolę dodatkowego elementu identyfikacji antropimionicznej o charakterze nieoficjalnym, o czym już wspomnieliśmy, spełniał przydomek albo przezwisko, używany wraz z nazwiskiem lub bez niego. W źródłach historycznych odnotowana jest ogromna liczba tego rodzaju zapisów. Jest rzeczą oczywistą, że drobna szlachta używała przezwisk i przydomków do identyfikacji sąsiadów z własnej wsi albo parafii. Nasuwa się jednak pytanie, czy drobny

13 Malec 1994: 208; Tichoniuk 2000: 81.

14 M. Z. Roguski podaje, że popis szlachty liwskiej z 1622 roku wymienia miernika liwskiego Piotra Roguskiego z Roguszyna Deci. Badacz zauważa również, że w następnych dziesięcioleciach na tym terenie występują Roguscy używający przydomku *Miernik* i *Miernikowicz* (Roguski 2011: 97).

15 Złotkowski 2011: 293–297.

szlachcic mógł się w ten sposób sam identyfikować? Odpowiedź na to pytanie dał legator omawianego testamentu używając sformułowania: *Ia Sebastian Roguski Wroblík Obywatel Powiatu Liwskiego*. Testator określił się więc przy pomocy formuły antropomicznej zawierającej: imię, nazwisko i przydomek, podał swój stan społeczny oraz określił, do jakiej terytorialnej wspólnoty administracyjnej przynależy. Przykład ten potwierdza, że w okresie staropolskim wśród drobnej szlachty mazowieckiej stosowana była autoidentyfikacja antropomiczna o charakterze nieoficjalnym.

Poniżej przytaczamy pełną treść testamentu Sebastiana Roguskiego Wróblika. Źródło publikujemy bez współczesnienia zapisu, zachowując jego oryginalną pisownię.

* * *

TESTAMENT SEBASTIANA ROGUSKIEGO WRÓBLIKA

[Pniewnik, 12 lipca 1641 roku]

Archiwum Diecezjalne w Płocku

Acta Episcopalia nr 37, s. 262–263.

[s. 262] *In nomine D[omi]ni Dei Patris et Filii et Spiritus Sancti Amen. Ia Sebastian Roguski Wroblík Obywatel Powiatu Liwskiego, rozrządzenie, albo testament czynię taki, będąc ieszcze przy dobrem baczeniu, acz członkow schorzałych. Duszę Panu Bogu w Troycy świętej jedy-nemu polecam, ciało ziemi, ktore obyczajem chrzescianskiem pogrzebione było, proszę, przy bytności Ie[go] M[oś]ci Pana Marcina Szulmierskiego, Pana Andrzeia Donata Roguskiego, Pana Adama Połaskiego, Pana Marciana Kurnika Roguskiego. Naprzod Żenie moiej Annie Krowiczance Roguskiej zapisuję y leguię Złotyeh Sto polskich z dożywociem na wszytkich dobrach moich tak ruchomyeh iako y nieruchomyeh, Oyczystyeh y zastawnym sposobem nabytyeh. Na Dociach pierwsza zastawa Ioswowizna w osmiu miejscach wedle zapisow. Druga Więchowizna także wedle Zapisow. Znowu u Pana Marciana Mierniczyka w Siedmiu kop, u Frąca Smýka Roguskiego z Dierzkow u kamienia w piąciu kop na zadrozku kop trzy, z których to Zastaw mianowanych y innych których się tu niemianuie dla pamięci słabej wedle Zapisow Kościołowi Pniewnickiemu leguię y odkazuię z Summý. Na prośbę Paniej Komornikowej czterý Zagoný w siedlisku Iakubowskim puszczam za złotych dziesięć, ktorem rzeczą samą odebrał. A iz mi się od niej dosic stało, tą moią ostatnią wolą kwituię, y od tych dziesiątka złotych wolną czynię. Marcian Roguski Mierniczyk, winien mi był kop ósm, ktorych oddał kop czterý, a został mi ieszcze kop czterý, a za oddaniem ostatka tych*

kop czterech, powinno będzie Zona moja kwitować, bo ieÿ te pieniądze należą legowane y sleczyne. Także Stanisława Sczurowskiego powiniengo będzie Brat moÿ s pułosmiu kop kwitować, które ia te pułosmÿ kopÿ iuzem odebrał ÿ tą [s. 263] ostatnią wolą moią s tego dŁugu pomienionego Sczurowskiego kwituję. Synowcowi moiemu Woyciechowi Roguskiemu Wroblikowi zlecam zasiewek z rolą w Ozimkiem polu Zagonow ośm od smugu, począwszy ode wsi do Jaroszowskieÿ granice miedzy miedzami Marciana Mierniczyka z iedną, a Stryia z drugą Simona, a to za zastugę iego. Pannie Dorocie Roguskiey Mierniczykownie wnuczce zoneÿ moieÿ za postugi ieÿ, leguię ÿ odkazię z oborÿ parę Iałowic gniadą ÿ czerwoną. Dobra moie po śmierci zonÿ moieÿ tak ruchome iako ÿ nieruchome maią się zlewać na Dom Rodzonÿch moich Woÿciecha ÿ Simona, ÿ Potomki ich wedle sameÿ słuszności ÿ prawa przyrodzonego. Na pogrzeb (iesli mi Pan Bog iuz się stÿm Swiatem pozegnać każe) odkazię pułpięta korca Ięczmięnia, iesli w tÿm dosic będzie. Ostatka w teÿ mierze Małzonka moia, iako ta która we wszystkim zostawa Panią dożywotnią cobÿ do poratowania Duszy moieÿ y uczciwego a chrzescianskiego pogrzebu lichego ciała mego należało, domysłać się będzie. Do cego Małzonkę swą sumnieniem obowięzię. Co wszystko przÿ dobrem baczeniu piszę, y na to sobie obieram Opiekunow Ic[h] M[oś]ci Pana Marcina Szulmierskiego, Pana Andrzeia Donata Roguskiego, Pana Adama Połaskiego, których Ich M[oś]ci proszę, aby się teÿ woli moieÿ dosić stało. Działo się przÿ bÿtności wzwyż pomienionych Ich M[oś]ci Die XII Iulÿ Anno D[omi]ni 1641. Albertus Mołęda Cano[ni]cus Smolenscen[is] Praep[osi]tus Liven[is] et Parochus Pniewnicen[is] mp Thobias Casimirus Tołoczko Vicarius in Pniewnik mp Adam Połaski ręką swą Andreas Roguski mp Locus Sigilli.

BIBLIOGRAFIA

- Breza 1986:** Breza E., *Pochodzenie przydomków szlachty Pomorza Gdańskiego*, wyd. 1, Gdańsk 1978, wyd. 2, Gdańsk 1986.
- Jaszczołt 2011:** Jaszczołt T., Napływ rycerstwa do północnej części ziemi liwskiej w XV i początkach XVI wieku (parafie Korytnica i Pniewnik). – *Zeszyty Korytnickie*, t. 4, 2011, 143–172.
- Malec 1994:** Malec M., *Imiona chrześcijańskie w średniowiecznej Polsce*, Kraków 1994.
- Mapa nazwisk www:** *Moi krewni. Mapa nazwisk*, <<http://www.moikrewni.pl/>> [dostęp: 10.11.2017].
- Roguski 2010:** Roguski M. Z., Społeczność szlachecka ziemi liwskiej u schyłku Rzeczypospolitej. Właściciele ziemscy w 1790 roku. – *Rocznik Liwski*, t. 4, 2010, 33–59.
- Roguski 2011:** Roguski M. Z., Herby i przydomki rodów szlacheckich z okolic Korytnicy w dawnej ziemi liwskiej (XVII–XXI wiek). – *Zeszyty Korytnickie*, t. 3, 2011, 89–118.
- Słownik nazwisk 1994:** *Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanych*, wyd. K. Rymut, t. 8 (R–Sr), Kraków 1994.

- Tichoniuk 2000:** Tichoniuk B., *Imiona i ich formy na pograniczu polsko-białoruskim od XVI wieku do roku 1839*, Zielona Góra 2000.
- Wykaz nazw miejscowości 2015:** *Wykaz urzędowych nazw miejscowości i ich części z obszaru Polski. Obwieszczenie Ministra Administracji i Cyfryzacji z dnia 4 sierpnia 2015 r.*, <http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/urzedowy_wykaz_nazw_miejscowosci_2015.pdf> [dostęp: 10.11.2017].
- Zalewski 2005:** Zalewski L., *Szlachta ziemi liwskiej. Sejmiki, urzędy, herbarz*, Warszawa 2005.
- Złotkowski 2004:** Złotkowski P., *Nazwy własne osobowe szlachty ziemi bielskiej na Podlasiu w XVI–XVII w.*, Lublin 2004 (wydruk komputerowy).
- Złotkowski 2011:** Złotkowski P., Przyczynek do kwestii ustalania się nazwisk szlachty na Mazowszu (Cietrzewkowie-Warzyńscy). W: *Z zagadnień językoznawstwa słowiańskiego. Tom dedykowany Profesorowi Stefanowi Warchołowi.* – *Rozprawy Słowistyczne*, t. 23, red. F. Czyżewski, Lublin 2011, 293–297.